

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2018.gada 17.decembrī Nr.1-12/13

**Latvijas Republikas
Labklājības ministrijai**
lm@lm.gov.lv

**Sociālās aprūpes centra „Tērvete”
direktorei S.Vignerei**
signe.vintere@sactervete.lv

Tērvetes novada domei
tervetesnd@tervetesnd.lv

Ziņojums par cilvēktiesību nodrošināšanu Sociālās aprūpes centrā „Tērvete”

Viena no tiesībsarga funkcijām ir veicināt privātpersonas cilvēktiesību aizsardzību.¹ Tādēļ arī par vienu no prioritātēm tiesībsargs 2018.gadā izvirzīja veicināt senioru tiesību aizsardzību ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās.

Pamatojoties uz augstāk minēto, Tiesībsarga biroja darbinieki 2018.gada 18.septembrī bez iepriekšēja brīdinājuma² apmeklēja Sociālās aprūpes centru „Tērvete” (turpmāk – SAC „Tērvete”).

Monitoringa vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbiniekiem notika sarunas ar SAC „Tērvete” direktori S.Vigneri, kā arī citiem institūcijas darbiniekiem. Papildus, Tiesībsarga biroja darbinieki ir intervējuši atsevišķus institūcijas klientus, lai noskaidrotu viņu viedokli par SAC „Tērvete” sniegto ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu kvalitāti.

Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki īpašu uzmanību veltīja jautājumiem par:

1. vispārējiem sadzīves apstākļiem SAC „Tērvete”;
2. institūcijas klientu tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību;
3. SAC „Tērvete” sniegtajiem sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem.

¹Tiesībsarga likuma 11.panta 1.punkts. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=133535>

²Tiesībsarga biroja darbinieki veic gan plānotās, gan arī neplānotās vizītes uz ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām. Nepieciešamības gadījumā, tiek plānotas arī pēcpārbaūžu vizītes, kuru laikā tiek vērtēts, vai konkrētās institūcijas administrācija ir ņēmusi vērā tiesībsarga iepriekš norādītās rekomendācijas.

1. Vispārējie sadzīves apstākļi SAC „Tērvete”

[1.1] SAC „Tērvete” ir Tērvetes novada pašvaldības padotībā esoša iestāde, kas nodrošina ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus pilngadīgām personām ar funkcionāliem traucējumiem, kā arī pensijas vecuma personām.

SAC “Tērvete” ir reģistrēts Latvijas Republikas Labklājības ministrijas Sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā. Uzturēšanās maksa institūcijā ar 2018.gada 1.janvāri par vienu diennakti ir 19,00 eiro par ilgstošas sociālās aprūpes pamatpakalpojumu un 19,50 eiro par īslaicīgās sociālās aprūpes pamata pakalpojumu (saskaņā ar 2017.gada 6.novembra Tērvetes novada domes lēmumu Nr.19).

Institūcijas struktūru, uzdevumus un funkcijas³, tiesības un pienākumus, kā arī amatpersonu kompetenci nosaka Tērvetes novada domes 2017.gada 30.novembra “Tērvetes novada pašvaldības sociālās aprūpes centra “Tērvete” nolikums”.

[1.2] Institūcija ir izvietota trijos korpusos - divos korpusos ir iekārtotas klientu istabas, bet trešajā - ēdināšanas bloks ar ēdamzāli (60 vietas). Savukārt, blakus ēdamzālei ir iekārtots ziemas dārzs. Abi korpusi, kuros izvietoti klienti, ir savienoti ar pāreju.

SAC “Tērvete” katrā institūcijas korpusā ir ierīkots lifts, tādējādi nodrošinot vides pieejamību personām ar funkcionālajiem traucējumiem un izpildot normatīvajos aktos noteiktās prasības.

Institūcijas ēkai pieguļošā teritorija ir labiekārtota pastaigām svaigā gaisā un brīvā laika pavadīšanai – ir sakopts iekšpagalms, sporta laukums un liels ābeļdārzs.

SAC “Tērvete” plānotais vietu skaits pakalpojuma sniegšanai – 220 klientu vietas. Monitoringa vizītes dienā 2018.gada 18.septembrī klientu skaits institūcijā bija 219 klienti.

[1.3] SAC “Tērvete” dzīvojošo klientu izvietojums ir jaukta tipa. Institūcijas nodaļās ir izvietoti gan klienti, kuri spēj pārvietoties patstāvīgi, gan arī klienti ar kustību traucējumiem. Savukārt, 1.stāvā pārsvarā ir izvietoti klienti, kuri ir guloši un kuriem ir nepieciešama atbilstoša aprūpe.

---

³ SAC “Tērvete” uzdevumi un funkcijas ir: 1) nodrošināt klientiem atbilstošu sociālo aprūpi un sociālo rehabilitāciju; 2) nodrošināt nepieciešamos apstākļus klientu saturīgai laika pavadīšanai; 3) nodrošināt klientiem, atbilstoši viņu funkcionālajam stāvoklim iespēju apgūt sadzīves un pašaprūpes iemaņas; 4) nodrošināt neatliekamo medicīnisko palīdzību jebkurā diennakts laikā, reģistrāciju pie ģimenes ārsta un klienta vajadzībām atbilstošu veselības aprūpi; 5) nodrošināt klientiem, atbilstoši viņu funkcionālajam stāvoklim nepieciešamajiem tehniskos palīgīdzekļus normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā; 6) nodrošināt klientus ar viņu dzimumam un gadalaikam piemērotiem apaviem, apģērbu, gultas piederumiem un gultas veļu, kā arī dvieļiem un personīgās higiēnas priekšmetiem; 7) nodrošināt klientu apģērba un apavu individuālu lietošanu; 8) nodrošināt klientu vecumam un veselības stāvoklim atbilstošu ēdināšanu ne retāk kā 4 reizes dienā; 9) nodrošināt klientu uzturēšanos piemērotās telpās, iespēju lietot atbilstoši viņu funkcionālajam stāvoklim iekārtotu sanotāro telpu; 10) sniegt atbalstu klientiem viņu problēmu risināšanā. Nepieciešamības gadījumā veikt starpnieka funkciju starp iesaistītām personām vai iestādēm, pārstāvēt klientu intereses; 11) konsultēt klientus pensiju un valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta jautājumos, kā arī sniegt praktisku palīdzību šo jautājumu kārtošā; 12) veikt sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas kompleksu atbilstoši katra klienta fiziskajam un psihiskajam stāvoklim. Apkopot klientu dokumentus, izveidojot klientu individuālos sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas plānus, kā arī novērtēšanas karti; 13) nodrošināt profesionālu un institucionālu sadarbību sociālo pakalpojumu kvalitatīvai sniegšanai un attīstībai.

Klienti ir izvietoti pa vienam, diviem vai trim vienā istabā, atkarībā no telpas lieluma. Pozitīvi vērtējams, ka visās klientu istabās ir liela lodžija, kā arī ierīkotas personīgās labierīcības.

Institūcijā katrā stāvā klientu vajadzībām ir izvietotas divas dušas telpas. Ir iekārtota neliela virtuve, kurā klienti var paši gatavot ēdienus.

Klientiem katrā stāvā ir pieejama atpūtas telpa radošajām nodarbībām un pasākumiem. Tāpat, katrā stāvā ir izveidota TV istaba.

Institūcijas klientiem ir iekārtota arī sava datoru telpa un arī kapela. Kopīgiem pasākumiem tiek izmantota centra lielā aktu zāle, kurā uz pasākumiem var sapulcēties ap 100 cilvēku.

[1.4] Normatīvais regulējums paredz, ka sociālo pakalpojumu sniedzēja telpas un vide ir piemērotas sociālā pakalpojuma sniegšanai un telpas atbilst publisko būvju būvnormatīvos attiecīgajām telpām noteiktajām prasībām⁴.

Saskaņā ar SAC “Tērvete” administrācijas sniegto informāciju, lai konstatētu institūcijai piederošās ēkas nolietojuma pakāpi un drošumu, tika veikta būvekspertīze un sagatavots plāns, kāda rakstura būvdarbi būtu nepieciešami, lai novērstu identificētos riskus.

Nemot vērā saņemto informāciju, Tiesībsarga biroja darbinieki vizītes laikā nav vērtējuši jautājumus, kas ir attiecināmi uz SAC “Tērvete” ēkas un telpu nepieciešamajiem remontdarbiem, kuru rezultātā tiks uzlabots ne tikai institūcijas funkcionālais stāvoklis, bet arī tās vizuālais tēls un klientiem sniegto pakalpojumu kvalitāte.

Sūdzību, ierosinājumu un atsauksmju kastīte

[1.5] Normatīvais regulējums paredz precīzu informācijas saturu un apmēru, kuru sociālo pakalpojumu sniedzējam ir jānodrošina publiski pieejamu ikvienam⁵.

Norādāms, ka ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas klientiem vai viņa likumiskajam pārstāvim ir jābūt nodrošinātai iespējai iesniegt ierosinājumus un savas sūdzības par sociālo pakalpojumu sniedzēja darba uzlabošanu, tai skaitā arī anonīmi, lai izslēgtu iespējami negatīvo attieksmi pret klientiem, kuri izsaka savu viedokli attiecībā uz institūcijā sniegto pakalpojumu kvalitāti.

SAC “Tērvete” administrācija ir nodrošinājusi, ka pie informācijas stendiem ir atrodamas klientiem aktuālā informācija: iekšējie kārtības noteikumi, dienas režīms, kultūras pasākumu un nodarbību grafiki, speciālistu pieņemšanas laiki u.tml.

Pozitīvi vērtējams, ka vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki secināja, ka institūcijā klientiem pieejamā vietā ir ierīkota sūdzību, ierosinājumu un atsauksmju kastīte (pieejamā vietā – blakus medpunktam), tādējādi nodrošinot institūcijas klientu tiesības izteikt ierosinājumus un/vai savas pretenzijas attiecībā uz SAC “Tērvete” sniegtajiem pakalpojumiem.

⁴ Ministru kabineta 2017.gada 13.jūnija noteikumu Nr.338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 10.1.apakšpunkts

⁵ Ministru kabineta 2017.gada 13.jūnija noteikumu Nr.338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 3.punkts noteic, ka sociālo pakalpojumu sniedzējs nodrošina šādu publiski pieejamu informāciju, tai skaitā tīmekļvietnē: 1) sociālo pakalpojumu sniedzēja mērķi, uzdevumi, organizatoriskā struktūra un darba organizācija; 2) sniedzamie sociālie pakalpojumi un to saņemšanas kārtība; 3) katra sociālā pakalpojuma cena un samaksas kārtība, ja par sociālo pakalpojumu daļēji vai pilnībā maksā klients; 4) administratīvā personāla un speciālistu pieņemšanas laiki, kā arī kontaktinformācija saziņai. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniedzjiem>

Klientu tiesību nodrošināšana

[1.6] Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas klientam ir jānodrošina institūcijās dzīvojošo personu tiesību ievērošanu⁶.

Saskaņā ar Tērvetes novada domes 2017.gada 30.novembra “Tērvetes novada pašvaldības sociālās aprūpes centra “Tērvete” nolikuma” 4.1.10.apakšpunktā noteikto viens no institūcijas uzdevumiem ir sniegt atbalstu klientiem viņu problēmu risināšanā.

Atbildot uz Tiesībsarga biroja darbinieku jautājumu par sociālās aprūpes padomes darbu, SAC “Tērvete” direktore norādīja, ka institūcijā šobrīd nedarbojas sociālās aprūpes padome, jo tās iepriekšējā darbība nav bijusi pietiekami efektīva.

Informējam, ka atbilstoši Eiropas Padomes Spīdzināšanas novēršanas komitejas rekomendācijām⁷ dalībvalstīm attiecībā uz klientu interešu aizsardzības nodrošināšanu, ikvienā institūcijā ir jābūt izveidotai tā saucamai klientu pašpārvaldei (Latvijas situācijā tā būtu sociālās aprūpes padome), kuras funkcija būtu sadarbībā ar institūcijas administrāciju risināt klientiem aktuālos jautājumus.

Ja institūcijā nedarbojas sociālās aprūpes padome, tiek radīts risks, ka tās klientiem nav nodrošināta interešu pārstāvība dialogu veidošanā starp klientiem un darbiniekiem, kas ilgtermiņā sekmētu klientu tiesību ievērošanu, iekļaušanos sabiedrībā un sniegtā pakalpojuma pilnveidošanu un attīstību.

Tādējādi, tiesībsarga ieskatā, SAC “Tērvete” administrācijai būtu jāizvērtē jautājums par sociālās aprūpes padomes atjaunošanu, kuras sastāvā būtu gan institūcijā dzīvojošās personas, viņu radnieki, institūcijas darbinieki, gan pašvaldības pārstāvji, kas koleģiāli risinātu jautājumus attiecībā uz klientu tiesību nodrošināšanas aspektiem, institūcijas darbības uzlabošanu un piedalītos institūcijas sniegto pakalpojumu kvalitātes novērtēšanā. Lai veiksmīgi risinātu minēto jautājumu, ieteicams, piemēram, apzināt citu institūciju pieredzi, kurās veiksmīgi darbojas sociālās aprūpes padomes, orientējoties uz klientu interesēm un vajadzībām.

Minimālā dzīvojamās telpas platība institūcijā

[1.7] Attiecībā uz sadzīves apstākļiem ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās, normatīvais regulējums paredz noteiktas prasības – minimālai dzīvojamās telpas platībai ir jābūt 6m² uz vienu personu (dzīvojamā istaba-guļamtelpa) un 4m² uz vienu personu (guļamtelpa)⁸.

⁶ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 30.pants paredz, ka, lai sekmētu institūcijās dzīvojošo personu tiesību ievērošanu, attiecīgās institūcijas vadītājs izveido sociālās aprūpes padomi, kuras sastāvā ietilpst institūcijā dzīvojošās personas, to radnieki, institūcijas darbinieki un vietējās pašvaldības pārstāvji. Sociālās aprūpes padome veic šādas funkcijas: saskaņo institūcijas iekšējās kārtības noteikumus, iesniedz priekšlikumus institūcijas darbības uzlabošanai, izskata konfliktus starp klientiem un institūcijas administrāciju, piedalās institūcijas sniegto pakalpojumu kvalitātes novērtēšanā.

⁷ Eiropas Padomes Spīdzināšanas novēršanas komitejas darbības principus reglamentē Eiropas Konvencija par spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanu, kura Latvijas Republikā ir spēkā kopš 1998.gada 1.jūnija. Konvencijas ratificēšana uzlika Latvijas Republikai starptautiska mēroga saistības ievērot Konvencijā izvirzītās prasības un ziņot par veiktajiem pasākumiem pārkāpumu novēršanā slēgta tipa iestādēs (ieslodzījuma vietās, policijas īslaicīgās aizturēšanas izolatoros, psihoneiroloģiskās slimnīcās, ārstniecību uzturēšanās centros u.c.). Papildus minētajām iestādēm, Komiteja apmeklē arī tādas, kuras saskaņā ar nacionālo likumdošanu netiek uzskatītas par slēgta tipa iestādēm, bet kurās personām tiek ierobežota brīvība, (piemēram, ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas).

⁸ Ministru kabineta 2000.gada 12.decembra noteikumu Nr.431 “Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām” 1.pielikums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=13628>

Saskaņā ar SAC “Tērvete” administrācijas sniegto informāciju, pašreiz institūcijā visiem dzīvojošiem klientiem tiek nodrošināta minimālā normatīvajos aktos noteiktā dzīvojamā platība un visi klienti ir izvietoti pa vienam, diviem vai trim vienā istabā, atkarībā no telpas lieluma.

Tomēr norādāms, ka ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām ir jāievēro, ne tikai Ministru kabineta 2000.gada 12.decembra noteikumu Nr.431 “Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām” 1.pielikumā noteiktās prasības, bet arī jānodrošina Eiropas Padomes Spīdzināšanas novēršanas komitejas rekomendācijas dalībvalstīm, ka vispārējiem sadzīves apstākļiem institūcijā ir jābūt ne tikai higiēnas prasībām atbilstošiem, bet arī tādiem, kas nepieļauj pārapdzīvotību klientu istabās, tādējādi nodrošinot ne tikai racionālu klientu izvietojumu, bet arī nodrošinot maksimālu komforta līmeni.

Tiesībsarga ieskatā, klientu izvietošana trīsvietīgajās istabiņās nespēj nodrošināt personām nepieciešamo komforta līmeni, kā arī vairākiem klientiem atrašanās vienā telpā 24 stundas diennaktī varētu provocēt iespējamo konfliktsituāciju rašanos.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, tiesībsargs aicina SAC “Tērvete” administrāciju rast iespēju nodrošināt klientiem istabās maksimālu komforta līmeni.

Higiēnas un mazgāšanās līdzekļi

[1.8] Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas klientam ir jānodrošina mīksto inventāru (piemēram, gultas piederumus, veļu, dvieļus), kā arī higiēnas un mazgāšanas līdzekļus⁹.

Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki secināja, ka SAC “Tērvete” klientiem visās labierīcībās ir pieejams tualetes papīrs un ziepes, kā arī personīgie higiēnas priekšmeti – zobu birstes, zobu pastas, mazgāšanas švammītes, kas ir vērtējams atzinīgi.

Papildus, ļoti atzinīgi vērtējams, ka SAC “Tērvete” administrācija ir atradusi veiksmīgu veidu, kā personalizēt visu klientu mazgāšanas švammītes – virs katras švammītes ir norādīts klienta vārds un numurs, kas atbilst arī klientu sarakstam, lai nodrošinātu individualizētu klientu veļas mazgāšanu.

Saskaņā ar SAC “Tērvete” darbinieku sniegto skaidrojumu, lai nodrošinātu visu institūcijas klientu mazgāšanas švammīšu personalizēšanu ilgtermiņā, tika ieguldīts ievērojams kolektīvais darbs, ne tikai veicot klientu apmācības, bet arī izskaidrojot jautājuma aktualitāti atbildīgajiem darbiniekiem, vienlaikus veicot institūcijas iekšējās kontroles pārbaudes.

Salīdzinot ar citām institūcijām, kuras Tiesībsarga biroja darbinieki ir apmeklējuši, SAC “Tērvete” ir atzīmējams kā viens no labās prakses piemēriem, jo institūcijas administrācija ir spējusi veiksmīgi organizēt jautājumus, kas ir attiecināmi uz klientu personīgās higiēnas nodrošināšanu un attiecīgu sadzīves iemaņu uzturēšanu, tādējādi ievērojot normatīvajos aktos noteiktās prasības.

---

⁹Ministru kabineta 2017.gada 13.jūnija noteikumu Nr.338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 56.2.apakšpunkts. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniedzjiem>

Klientu labierīcības (2018.gada 18.septembrī) Klientu dušas telpa

Ēdināšana

[1.9] Attiecībā uz pilngadīgu personu ēdināšanu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā normatīvais regulējums paredz pienākumu nodrošināt kvalitatīvu klienta vecumam, veselības stāvoklim un uztura normām atbilstošu ēdināšanu vismaz četras reizes dienā¹⁰.

Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki guva apstiprinājumu, ka SAC “Tērvete” klientiem tiek nodrošināta četrrreizēja ēdināšana: brokastis, pusdienas, launags un vakariņas, paredzot to gan ēdamzāles telpās, gan arī nodaļās.

Ēkas 1.stāvā ir iekārtota ēdnīca, kurā ēdienreizes iespējams nodrošināt vienlaicīgi aptuveni 60 klientiem (kuri pārvietojas patstāvīgi). Savukārt klientiem, kas ir guloši un nespēj pārvietoties patstāvīgi, ēdiens tiek piegādāts tieši uz istabiņām, kur atsevišķiem klientiem ēdienreīžu laikā aprūpētāji sniedz nepieciešamo atbalstu.

Klientu ēdnīca 2018.gada 18.septembrī

¹⁰Ministru kabineta 2017.gada 13.jūnija noteikumu Nr.338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 56.3.apakšpunkts. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniedzjiem>

Norādāms, ka saskaņā ar Ministru kabineta 2012.gada 13.marta noteikumu Nr.172 "Noteikumi par uztura normām izglītības iestāžu izglītojamiem, sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūciju klientiem un ārstniecības iestāžu pacientiem" 3.pielikuma "Uztura normas ārstniecības iestāžu pacientiem un ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūciju klientiem" 6.punktu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūciju klientu un ārstniecības iestāžu pacientu pamatdiētas ēdienkartē katru dienu jāiekļauj:

- 1) pārtikas produktus, kas bagāti ar saliktajiem ogļhidrātiem (piemēram, rupjmaize vai pilngraudu maize, vārīti kartupeļi vai kartupeļu biezenis, vārīti griķi, rīsi vai citi putraimi, graudaugu pārslas, makaroni);
- 2) dārzeņus, augļus vai ogas, tai skaitā svaigā veidā (piemēram, dārzeņu salāti, dārzeņu zupa, svaigs auglis, komposts);
- 3) olbaltumvielām bagātus pārtikas produktus (piemēram, liesa gaļa (liemeņa muskuļu daļas), zivis (fileja), olas, biezpiens, siers, pākšaugi);
- 4) pienu vai piena vai skābpiena produktus (piemēram, kefīrs, jogurts).

Papildus, atbilstoši Veselības ministrijas 2007.gada 8.augusta rīkojumā Nr.127 "Veselīga uztura ieteikumi cilvēkiem, kas vecāki par 60 gadiem"¹¹ noteiktajam, veselīgam uzturam senioriem ir jābūt ne tikai dažādotam, bet arī vairākas reizes dienā tajā ir jāiekļauj dārzeņi, augļi un ogas. Turklāt senioriem ir jācenšas apēst vismaz 5 porcijas augļu un dārzeņu katru dienu. Veselības ministrija norāda, ka viena porcija ir, piemēram:

- 1) 3 ēdamkarotes salātu vai vārītu jeb sutinātu dārzeņu; vai
- 2) šķīvis dārzeņu zupas; vai
- 3) viens vidēji liels auglis (piemēram, ābols); vai
- 4) divi mazāki augļi (piemēram, plūmes); vai
- 5) pusglāze sulas.

Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbiniekiem tika uzrādīta klientiem piedāvātā ēdienkarte vienai nedēļai (no 2018.gada 8.septembra līdz 2018.gada 16.septembrim), kuru ir saskaņojusi SAC "Tērvete" direktore, kā arī dienas ēdienkarte 2018.gada 18.septembrim.

Analizējot institūcijas klientiem piedāvāto ēdienkarti vienai nedēļai, secināms, ka tajā piedāvātie ēdieni ir samērā vienveidīgi un ir vērojams svaigu dārzeņu, augļu un ogu, kā arī skābpiena produktu (piemēram, kefīrs, jogurts) trūkums. Klientiem piedāvātajās brokastīs regulāri atkārtojas sviestmaizes (ar desu, ar sieru). Arī pie vakariņu ēdienreizēm uzsvars tiek likts uz sviestmaizēm ar desu vai sieru. Savukārt vēlajās vakariņās klientiem tiek piedāvāti pārsvarā saldumi un tēja.

Piemēram, 2018.gada 18.septembrī ēdienkartē brokastīs bija paredzēta mannā biežputra ar ievārījumu, siers, maize ar sviestu un ķimeņu tēja, pusdienās – cūkgaļas gulašs, makaroni, kāpostu salāti, maize un rabarberu ogu ķīselis ar putukrējumu, launags – šprotes, maize ar sviestu, tēja ar citronu, vakariņās – škelto zirņu zupa un maize, bet vēlajās vakariņās – biezpiena sieriņš un tēja.

Ņemot vērā minēto, tiesībsarga ieskatā, SAC "Tērvete" klientu ēdienreizēs vajadzētu parādīties ēdiena klāstam, kas būtu ne tikai daudzveidīgāks, bet arī atbilstošāks veselīgam uzturam, īpaši ņemot vērā klientu objektīvo veselības stāvokli un ārstniecības personu rekomendācijas.

¹¹ Pieejams: http://www.vm.gov.lv/lv/tava_veseliba/veseligs_uzturs/

Pamatojoties uz iepriekš minēto, tiesībsargs secina, ka SAC “Tērvete” netiek ievērotas Ministru kabineta 2012.gada 13.marta noteikumu Nr.172 “Noteikumi par uztura normām izglītības iestāžu izglītojamiem, sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūciju klientiem un ārstniecības iestāžu pacientiem” 3.pielikumā 6.punktā, kā arī Veselības ministrijas 2007.gada 8.augusta rīkojumā Nr.127 “Veselīga uztura ietekumi cilvēkiem, kas vecāki par 60 gadiem” minētais.

Pusdienas SAC “Tērvete” 2018.gada 18.septembrī

Nodrošināšana ar dzeramo ūdeni

[1.10] Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas administrācijai ir jānodrošina klienti ar dzeramo ūdeni¹².

Saskaņā ar Eiropas Padomes Spīdzināšanas novēršanas komitejas rekomendācijām dalībvalstīm attiecībā uz vispārējiem sadzīves apstākļiem, ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūciju administrācijai ir jāiekārto higiēniskas ūdens paņemšanas vietas, lai nepieļautu klientu iespējamo dehidratāciju.

Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki ir novērojuši, ka institūcijas klientu istabiņās uz naktsskapīšiem ir izvietotas krūzes ar dzeramo ūdeni. Turklāt institūcijas koplietošanas telpās – ēdamzālēs/virtuvēs, kuras ir izvietotas katrā institūcijas stāvā, klientiem ir brīvi pieejams dzeramais ūdens, kā arī ir nodrošināta iespēja patstāvīgi pagatavot sev tēju un kafiju.

Salīdzinot ar citām institūcijām, kuras Tiesībsarga biroja darbinieki ir apmeklējuši, SAC “Tērvete” ir atzīmējams kā viens no labās prakses piemēriem, jo administrācija ir

¹²Ministru kabineta 2000.gada 12.decembra noteikumu Nr.431 “Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām” 9.punkts. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=13628>

spējusi nodrošināt klientiem brīvu piekļuvi nelielām, mājīgi iekārtotām ēdamzālēm/virtuvēm, tādējādi nodrošinot iespēju klientu sadzīves iemaņu uzturēšanai.

Klientu mazā ēdamzāle/nodarbību telpa (3.stāvā) 2018.gada 18.septembrī

Gaisa kvalitāte institūcijā

[1.11] Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas telpām ir jānodrošina dabīgā vai mehāniskā ventilācija¹³.

Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki ir secinājuši, ka SAC “Tērvete” kopumā ir nodrošināta atbilstoša gaisa kvalitāte: institūcijas telpas tika vēdinātas, turklāt, institūcijas gaitenēs un koplietošanas telpās regulāri notiek uzkopšanas darbi, tiek izmantoti gaisa atsvaidzinātāji, tādējādi nodrošinot atbilstošu gaisa kvalitāti visās institūcijas telpās, kas atbilst normatīvajā regulējumā noteiktajiem principiem.

Darbinieku skaits un to kvalifikācija institūcijā

[1.12] Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas administrācijas pienākums ir nodarbināt personas ar atbilstošu izglītību. Nepieciešamo darbinieku skaitu nosaka katras institūcijas vadītājs vai arī augstāka institūcija, pamatojoties uz sociālo pakalpojumu sniedzēja institūcijas vadītāja iesniegtajiem priekšlikumiem. Vienlaikus, uz institūcijas vadītāju gulstas pienākums nodrošināt vienmērīgu un racionālu darba uzdevumu sadali starp darbiniekiem, kā arī regulāru kvalifikācijas celšanu katru gadu tiem darbiniekiem, kuri ikdienā strādā ar klientiem¹⁴.

Normatīvais regulējums paredz, ka ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās ar klientiem strādā sociālie darbinieki, sociālie aprūpētāji, praktizētīstiesīgu māsu reģistrā reģistrētas medicīnas māsas un aprūpētāji. Turklāt katras institūcijas vadītājs ir tiesīgs sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšanai piesaistīt arī citus speciālistus, to realizējot atbilstoši klientu vajadzībām un ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas rīcībā esošajiem finansiālajiem līdzekļiem.

Izvērtējot SAC “Tērvete” administrācijas sniegto pārskatu par štata sarakstu 2018.gadam Tiesībsarga biroja darbinieki secināja, ka institūcijā kopumā ir nodarbināti

¹³Ministru kabineta 2000.gada 12.decembra noteikumu Nr.431 “Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām” 12.punkts. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=13628>

¹⁴Ministru kabineta 2017.gada 13.jūnija noteikumu Nr.338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 2.2.apakšpunkts un 2.3.apakšpunkts. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniedzējiem>

82,75 darbinieki, no kuriem 4,5 ir administrācijas personāls, 10,5 apkalpojošais personāls un 14 tehniskais personāls.

Savukārt, tiešajā saskarsmē ar klientiem institūcijā strādā veselības aprūpes un sociālās aprūpes personāls (kopā: 63,80 darbinieki): ārsts (0,25 štata vieta), galvenā medicīnas māsa (1 štata vieta), medicīnas māsa (5,5 štata vieta), sociālais rehabilitētājs (1 štata vieta), sociālais darbinieks (2 štata vietas), sociālais aprūpētājs (3 štata vietas), interešu pulciņa vadītājs (1 štata vieta) un aprūpētāji (40 štata vietas).

Atbilstoši Eiropas Padomes Spīdzināšanas novēršanas komitejas rekomendācijām dalībvalstīm, ilgstoša sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās ir jābūt nodrošinātam tādām darbinieku skaitam un viņu kompetenču sadalījumam, kas ļauj pilnībā nodrošināt ikvienam klientam nepieciešamo sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu klāstu.¹⁵

Ņemot vērā institūcijas klientu skaitu (monitoringa vizītes laikā 2018.gada 18.septembrī – 219 personas), kā arī to, ka lielākā daļa no tiem ir klienti, kuriem objektīvi ir nepieciešama pastāvīga uzraudzība un atbalsts no personāla puses, Tiesībsarga biroja darbinieki monitoringa vizītes laikā pirmšķietami nav guvuši pārliecību, ka SAC “Tērvete” strādājošo darbinieku skaits un to iesaistīšana pakalpojuma sniegšanā ir organizēta tādā veidā, lai visiem institūcijas klientiem varētu nodrošināt pilnvērtīgu sociālo aprūpi, tai skaitā jēgpilnas nodarbības un klientu ikdienas pastaigas svaigā gaisā.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, tiesībsargs aicina SAC “Tērvete” administrāciju rast iespēju nodrošināt institūcijā esošo darbinieku skaitu un viņu kompetenču sadalījumu tādā veidā, kas būtu atbilstošs esošo klientu skaitam un viņu objektīvajām vajadzībām nepieciešamo sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšanai ilgtermiņā.

2. Institūcijas klientu tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību

Spēkā esošais normatīvais regulējums paredz ne tikai institūcijā dzīvojošo personu tiesības, bet arī iespēju institūcijas vadītājam pieņemt lēmumu par nepieciešamību ierobežot personas tiesības brīvi pārvietoties¹⁶.

Institūcijas iekšējie normatīvie akti

[2.1] Saskaņā ar Tiesībsarga biroja darbiniekiem sniegto informāciju, SAC “Tērvete” ir izstrādāti vairāki iekšējie noteikumi:

- “SAC “Tērvete” klientu iekšējās kārtības noteikumi” (apstiprināja SAC “Tērvete” direktore S.Vintere, 2018.gada 2.janvārī);
- “SAC “Tērvete” darba kārtības noteikumi” (apstiprināja SAC “Tērvete” direktore S.Vintere, 2018.gada 1.februārī);
- “SAC “Tērvete” darbinieku rīcība klienta patvaļīgas prombūtnes konstatēšanas gadījumā un ārkārtas situācijās” (apstiprināja SAC “Tērvete” direktore S.Vintere, 2018.gada 2.janvārī);

¹⁵ Eiropas Padomes Rekomendācija Nr. REC (2004) 10 “Attiecībā uz personu ar garīga rakstura traucējumiem cilvēktiesību un cieņas aizsardzību”, 2004, [CoE Recommendation No. REC (2004) 10 Concerning the Protection of the Human Rights and Dignity of Persons with Mental Disorder]

¹⁶Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 29.pantā un 31.pantā noteiktie principi. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=68488>

- “SAC “Tērvete” kārtība, kādā klientiem tiek nodrošināta sociālā un medicīniskā aprūpe pamatpakalpojuma un pilna pakalpojuma ietvaros” (apstiprināja SAC “Tērvete” direktore S.Vintere, 2018.gada 2.janvārī).

Izvērtējot “SAC “Tērvete” klientu iekšējās kārtības noteikumi”, “SAC “Tērvete” darba kārtības noteikumi”, “SAC “Tērvete” darbinieku rīcība klienta patvaļīgas prombūtnes konstatēšanas gadījumā un ārkārtas situācijās” un “SAC “Tērvete” kārtība, kādā klientiem tiek nodrošināta sociālā un medicīniskā aprūpe pamatpakalpojuma un pilna pakalpojuma ietvaros” noformējumu norādāms, ka minētie dokumenti ir izstrādāti neievērojot normatīvajos aktos noteiktās vispārējās prasības attiecībā uz šāda rakstura dokumentu juridisku noformēšanu¹⁷.

Nemot vērā minēto, tiesībsargs aicina SAC “Tērvete” administrāciju precizēt minētos iekšējos noteikumus, saskaņā ar Ministru kabineta 2010.gada 28.septembra noteikumu Nr.916 „Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas kārtība” paredzētajiem principiem.

Klientu dzīvojamo istabu individualizēšana

[2.2] Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās darbs būtu organizējams tā, lai tās vidi tuvinātu ģimeniskai videi¹⁸. Turklāt, institūcijas vadītāja kompetencē ir pieņemt lēmumus par iestādes darba attīstību vai optimizāciju un attiecīgām izmaiņām, lai sniegtu klientu vajadzībām atbilstošāku pakalpojumu. Tas ietver arī lēmumus par klientu istabu un atpūtas zonu noformēšanu, klientu nodrošināšanu ar individualizētu apģērbu, tiesībām glabāt personīgās mantas, kas nepārprotami palielinās klientu drošības sajūtu un autonomiju.

Izvērtējot vispārējos sadzīves apstākļus SAC “Tērvete” tika secināts, ka klientu istabas un koplietošanas telpas, kuras ir izremontētas, ir labā funkcionālā stāvoklī un estētiski pievilcīgas.

Klientu atpūtas telpa 3.stāvā (2018.gada 18.septembrī)

¹⁷Skat. Ministru kabineta 2010.gada 28.septembra noteikumu Nr.916 „Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas kārtība” (3.Rekvizīti, kuri ietekmē dokumenta juridisko spēku, 4.Rekvizīti, kuri normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos ietekmē dokumenta juridisko spēku, 7.Pārvaldes dokumenti.)

Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=219491>

¹⁸Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 4.panta 6.punktā noteiktais princips. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=68488>

Savukārt klientu istabas, koplietošanas telpas, labierīcības un dušas telpas, kuras ilgāku laiku nav remontētas, vizuāli izskatās nepievilcīgas (telpas institūcijas 4.stāvā). Ņemot vērā to, ka SAC "Tēvete" klientiem nodrošina pastāvīgu dzīvesvietu, secināms, ka atsevišķās institūcijas klientu istabās un koplietošanās telpās neapšaubāmi ir nepieciešams kosmētiskais remonts.

Apskatot klientu istabas tika secināts, ka klientiem ir nodrošināta iespēja personalizēt tās un iekārtot pēc pašu vēlmēm. Vairākas klientu istabas ir noformētas mājīgā gaisotnē, individualizētas (TV, radio, personīgās mantas u.tml.).

Tai pašā laikā tika secināts, ka gulošo klientu istabas ir bezpersoniskas, un tajās tika novērotas tikai gultas un naktsskapīši. Norādāms, ka minētās klientu istabas neizskatās personalizētas, mājīgas un kuras ilgstoši kalpo par pastāvīgu mājvietu institūcijas klientiem.

Ņemot vērā to, ka SAC "Tērvete" klientiem nodrošina pastāvīgu dzīvesvietu, nav pieļaujama situācija, ka vairāki klienti, kuri veselības stāvokļa vai citu iemeslu dēļ nav spējīgi iekārtot savas istabas tā, lai tās izskatītos mājīgas un vizuāli pievilcīgas, ir spiesti dzīvot telpās, kas līdzinās ārstniecības iestāžu telpām.

Eiropas Padomes Spīdzināšanas novēršanas komiteja savās rekomendācijās dalībvalstīm, tai skaitā, arī Latvijas ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām norādīja uz nepieciešamību sniegt klientiem nepieciešamo atbalstu savu dzīvojamo istabu individualizēšanai¹⁹. Ikvienas institūcijas vadītāja kompetencē ir pieņemt lēmumus par iestādes darba attīstību vai optimizāciju un attiecīgām izmaiņām, lai sniegtu klientu vajadzībām atbilstošāku pakalpojumu. Tas ietver arī lēmumus par klientu istabu un atpūtas zonu noformēšanu, klientu nodrošināšanu ar individualizētu apģērbu, tiesībām glabāt personīgās mantas, kas nepārprotami palielina klientu drošības sajūtu un autonomiju.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, tiesībsargs aicina SAC "Tērvete" administrāciju un darbiniekus sniegt klientiem nepieciešamo atbalstu savu dzīvojamo istabu individualizēšanā, tādējādi veidojot tīkamu mikrovidi visā institūcijā.

Klientu nodrošinājums ar apģērbu un apaviem

[2.3] Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas klientiem ir jābūt nodrošinātam dzimumam, augumam, gadalaikam un individuālajām vajadzībām piemērotu apģērbu un apaviem individuālai lietošanai²⁰.

Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki īpašu uzmanību pievērsa jautājumam, kas ir saistīts ar klientu nodrošināšanu ar atbilstošu apģērbu, veļu, un iespējām to lietot individuāli. Saskaņā ar SAC "Tērvete" darbinieku sniegto informāciju, visi klienti tiek nodrošināti ar nepieciešamo apģērbu un veļu. Savukārt, klientu drēbes un apakšveļa tiek marķēta un attiecīgi tiek arī individualizēta.

[2.3.1] Monitoringa vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki secināja, ka jaunu un nelietotu apģērbu īpatsvars SAC "Tērvete" bija samērā neliels un lielākā daļa klientu apģērbu un apavu izskatījās nolietoti (salīdzinot ar citām ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām, kuras Tiesībsarga biroja darbinieki ir apmeklējuši).

¹⁹ Ziņojums Latvijas valdībai par Eiropas komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai vizīti Latvijā no 2016.gada 12. līdz 22.aprīlim, 55.lpp. Pieejams: <https://rm.coe.int/pdf/168072ce52>

²⁰ Ministru kabineta 2017.gada 13.jūnija noteikumu Nr.338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 56.1.apakšpunkts. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniedzjiem>

Institūcijā klientu drēbes tiek uzglabātas galvenokārt drēbju noliktavā un tiek mainītas mazgāšanās dienās vai arī pēc nepieciešamības biežāk. Līdz ar to klientiem ne vienmēr tiek nodrošināta iespēja dienas laikā patstāvīgi izvēlēties un veikt apģērba vai apavu maiņu, kas samazina sadzīves iemaņu apgūšanu.

Arī Tiesībsarga biroja darbiniekiem izrādītajā drēbju noliktavā bija vērojama daļa klientiem paredzētā apģērba, kas vizuāli izskatījās nolietots un izbalējis pēc vairākkārtējām veļas mazgāšanas reizēm.

Ņemot vērā minēto, tiesībsargs aicina SAC “Tērvete” administrāciju nodrošināt pastiprinātu kvalificēta sociālās aprūpes personāla uzraudzību pār jaunāko jeb palīgpersonālu, lai institūcijas klientiem tiktu nodrošināta iespēja savlaicīgi saņemt jaunus apģērbus un apavus, kā arī jau izsniegtā apģērba vai apavu maiņu.

Apģērbu noliktava 2018.gada 18.septembrī

Veļas mazgātavas telpa un aprīkojums

[2.4] Monitoringa vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbiniekiem tika izrādīta SAC “Tērvete” veļas mazgātava, kas atrodas institūcijas pagrabstāvā. Norādāms, ka veļas mazgātavas telpas ilgu laiku nav remontētas, vizuāli izskatās nepievilcīgas un atstāj depresīvu iespaidu.

Tiesībsargs aicina SAC “Tērvete” administrāciju rast iespēju veikt nepieciešamos remontdarbus veļas mazgātavas telpās, lai nodrošinātu tajā ne tikai veļas mazgāšanai un žāvēšanai nepieciešamos vispārējos apstākļus, bet arī paredzētu atbilstošus darba apstākļus un tīkamu mikrovidi darbiniekiem, kas ikdienā strādā veļas mazgātavā.

[2.5] Vienlaikus, ļoti pozitīvi vērtējams, ka SAC “Tērvete” administrācija institūcijas 3.stāvā ir ierīkojusi atsevišķu veļas mazgātavu un gludinātavu klientiem, kura divas reizes nedēļā ir brīvi pieejama tiem klientiem, kas vēlas patstāvīgi mazgāt/gludināt savu veļu. Tādējādi, SAC “Tērvete” administrācija ir nodrošinājusi, ka institūcijas klienti, ikdienā izmantojot minēto veļas mazgātavu un gludinātavu, spēs saglabāt savas iemaņas attiecībā uz sadzīves jautājumu risināšanu un rūpēm par savu garderobi.

SAC "Tērvete" klientu veļas mazgātavas telpas 2018.gada 18.septembrī

3. Institūcijas sniegtie sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumi

Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas pienākums nodrošināt ikvienam klientam nepieciešamā līmeņa sociālo aprūpi un sociālo rehabilitāciju²¹. Vienlaikus, normatīvais regulējums paredz, ka pilngadīgo aprūpes institūcijai jānodrošina klientiem apstākļus saturīgai laika pavadīšanai²².

Klientu nodarbību un atpūtas telpas

[3.1] Vizītes laikā SAC "Tērvete" administrācija informēja Tiesībsarga biroja darbiniekus, ka ikvienam institūcijas klientam tiek nodrošināta iespēja apmeklēt kultūras pasākumus un piedalīties sabiedriskajās aktivitātēs. Tika secināts, ka katrā institūcijas stāvā klientiem ir iekārtotas samērā nelielas atpūtas zonas brīvā laika pavadīšanai un nodarbībām, kā arī SAC "Tērvete" ir ierīkota datorklase, kas ir pieejama ikvienam klientam.

²¹Ministru kabineta 2017.gada 13.jūnija noteikumu Nr.338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 34.punkts paredz, ka klientam atbilstoši viņa funkcionālajam stāvoklim nodrošina: 1) diennakts uzraudzību un individuālu atbalstu atbilstoši nepieciešamībai; 2) palīdzību pašaprūpē vai ķermeņa aprūpē atbilstoši nepieciešamībai; 3) kognitīvo spēju uzturēšanu vai attīstīšanu; 4) prasmju un kustību attīstību veicinošas nodarbības; 5) brīvā laika aktivitātes un relaksējošās nodarbības; 6) pastaigas svaigā gaisā; 7) klientu informēšanas un izglītošanas pasākumus atbilstoši nepieciešamībai; 8) sociālā darba speciālistu konsultācijas atbilstoši nepieciešamībai; 9) darba prasmju saglabāšanu, atjaunošanu vai apgūšanu personām darbības vecumā. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniedzjiem>

²²Turpat, 57.punkts.

SAC "Tērvete" datorklases telpas 2018.gada 18.septembrī

Apstākļi saturīga laika pavadīšanai

[3.2] Analizējot klientiem piedāvāto nodarbību grafiku, tika secināts, ka klientiem tiek piedāvāts neliels nodarbību klāsts:

- galda spēles, zīmēšana, filcēšana, priekšlasīšanas;
- grupu/individuālā vingrošana, nūjošana, kulinārijas nodarbības, kino pēcpusdienas.

Norādāms, ka vizītes laikā 2018.gada 18.septembrī (otrdienā), Tiesībsarga biroja darbinieki institūcijas telpās no plānotajām nodarbībām (atbilstoši institūcijā noteiktajam nodarbību plānam), novēroja tikai priekšlasīšanas.

Tiesībsargs vērs uzmanību, ka ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas darbinieku pienākums ir ikvienam klientam, atbilstoši viņa funkcionālajam stāvoklim un klientam izstrādātajam individuālajam sociālās aprūpes vai sociālās rehabilitācijas plānam, nodrošināt prasmju un kustību attīstību veicinošas nodarbības, kā arī darba prasmju saglabāšanu, atjaunošanu vai apgūšanu personām darbības vecumā²³. Papildus norādāms, ka klientu dalībai viņam paredzētajās nodarbībās (atbilstoši viņa individuālajam sociālās aprūpes vai sociālās rehabilitācijas plānam) ir jābūt obligātai un klientam sava piekrišana ir jāapliecina atbildīgajam institūcijas darbiniekam, attiecīgi parakstoties savā sociālās aprūpes vai sociālās rehabilitācijas plānā.

Izvērtējot SAC "Tērvete" iesniegto "*Pasākumu un nodarbību plānu septembrim*", "*Sociālās rehabilitācijas nodarbību plānu septembrim*" un "*SAC "Tērvete" pasākumu kalendāru 2018.gadam*", tika identificēts risks, ka institūcija nespēj nodrošināt MK noteikumu Nr.338 57.punktā noteiktās prasības.

Regulāru pastaigu svaigā gaisā nodrošināšana

[3.3] Attiecībā uz klientiem paredzētajām pastaigām svaigā gaisā, vizītes laikā tika secināts, ka daļa no klientiem tiek izvesti pastaigās uz nelielu pastaigu laukumu, kas atrodas pie institūcijas galvenās ieejas. Tika ņemts vērā arī tas, ka vizītes diena bija silta un saulaina.

Monitoringa vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki konstatēja, ka klienti pārsvarā visu savu laiku pavada bezdarbībā – skatoties TV atpūtas telpās, guļot savās istabās vai arī sēžot pagalmā pie ieejas institūcijā.

²³Ministru kabineta 2017.gada 13.jūnija noteikumu Nr.338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 54.4. un 54.9.apakšpunktā noteiktā prasība. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniedzjiem>

Saskaņā ar SAC “Tērvete” darbinieku sniegto informāciju, klienti iesaistās nodarbībās un institūcijas rīkotajos pasākumos tikai tad, ja paši izsaka šādu vēlmi. Neapšaubāmi, ka institūcijas darbiniekiem ir jārespektē klientu vēlme, un, pastāvot objektīviem apstākļiem, klienti var nepiedalīties atsevišķās nodarbībās. Tomēr norādāms, ka saņemot pakalpojumus ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās, klientiem ir jāievēro gan individuālajā rehabilitācijas plānā noteiktie uzdevumi, gan arī jāapgūst zināmas sadzīves un pašaprūpes iemaņas. Līdz ar to, viens no institūcijas darbinieku uzdevumiem ir nepārtraukts darbs ar klientiem, kas motivētu viņus apgūt un/vai nepazemināt jau esošās pašaprūpes iemaņas.

Piemēram, vizītes dienā tika novērots, ka visiem klientiem ikdienā netiek nodrošinātas arī pastaigas svaigā gaisā (īpaši guļošajiem klientiem), jo objektīvi trūkst aprūpes personāla, kurš varētu klientiem sniegt nepieciešamo atbalstu (skat. ziņojuma [1.12] punktu).

Pamatojoties uz iepriekš minēto, Tiesībsarga biroja darbinieki identificēja riskus, ka SAC „Tērvete” administrācija attiecībā uz visiem klientiem nevar nodrošināt MK noteikumu Nr.338 57.punktā noteiktās prasības, ka pieaugušo aprūpes institūcijā ir nepieciešamie apstākļi, lai klients varētu saturīgi pavadīt laiku, kā arī minēto noteikumu 54.punktā noteikto, ka pieaugušo aprūpes institūcijā klientam atbilstoši viņa funkcionālajam stāvoklim ir jānodrošina prasmju un kustību attīstību veicinošas nodarbības, kā arī pastaigas svaigā gaisā (skat. ziņojuma [3.2] punktu).

SAC “Tērvete” teritorija un pastaigu laukmus 2018.gada 18.septembrī

Klientu individuālie sociālās aprūpes/sociālās rehabilitācijas plāni

[3.4] Ar sociālās rehabilitācijas pakalpojums saprot pasākumu kopumu, kas vērsts uz sociālās funkcionēšanas spēju atjaunošanu vai uzlabošanu, lai nodrošinātu sociālā statusa atgūšanu un iekļaušanos sabiedrībā, un ietver sevī pakalpojumus personas dzīvesvietā un sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā vai dzīvesvietā vai sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā²⁴. Tādējādi, sociālo pakalpojumu sniedzējam ir jānodrošina ikviena klienta izvērtēšana, lai nodrošinātu viņa individuālajām vajadzībām atbilstošu sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu.²⁵

Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki, izlases veidā, pārbaudot SAC "Tērvete" atsevišķu klientu individuālās sociālās aprūpes/sociālās rehabilitācijas plānus, konstatēja, ka tajos esošā informācija par klientu funkcionālo spēju novērtēšanu un sociālās rehabilitācijas plāni tiek aizpildīti formāli.

Tika konstatēts, ka atsevišķos individuālās sociālās aprūpes/sociālās rehabilitācijas plānos bija definēti vispārīga rakstura uzdevumi, piemēram – *"individuālas pārrunas"*, *"izzināt klienta vēlmes"*, *"iesasītīt ikdienas aktivitātēs"*.

Piemēram, viena klienta individuālās sociālās aprūpes/sociālās rehabilitācijas plānā divu gadu posmā tika norādīts identisks starpprofesionāļu komandas atzinums – *"Turpināt kvalitatīvas aprūpes procesu"*. Savukārt, citu klientu individuālās sociālās aprūpes/sociālās rehabilitācijas plānos tika iekļauts starpprofesionāļu komandas atzinums – *"Turpināt procesu pašaprūpes jomā"* un *"Turpināt brīvā laika pavadīšanu"*.

Atsevišķu klientu individuālās sociālās aprūpes/sociālās rehabilitācijas plānos bija atrodami šādi ieraksti: *"Uzdevums – saglabāt kustīgumu"*, *"Plānotie pasākumi – aprūpes personāla atbalsts"*, *"Plānotie pasākumi un aktivitātes – motivēt uz sadarbību"*, *"Plānotie pasākumi – informēt par pulciņiem un kultūras pasākumiem"*, *"Uzdevumi – plānot un organizēt nepieciešamo personāla atbalstu"*.

Iepriekš minētais pirmšķietami ļauj secināt, ka SAC "Tērvete" klientu individuālās sociālās aprūpes/sociālās rehabilitācijas plāni netiek pārskatīti atbilstoši konkrētā klienta objektīvajam izvērtējumam un individuālajām vajadzībām.

Par konstatētajām nepilnībām individuālās sociālās aprūpes/sociālās rehabilitācijas plānos notika saruna ar SAC "Tērvete" atbildīgajiem darbiniekiem, kuras laikā Tiesībsarga biroja darbinieki sniedza vairākas rekomendācijas to pilnveidošanai.

Tiesībsargs vērs uzmanību, ka Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā sociālās aprūpes pakalpojums tiek definēts kā pasākumu kopums, kas vērsts uz to personu pamatvajadzību apmierināšanu, kurām ir objektīvas grūtības aprūpēt sevi vecuma vai funkcionālo traucējumu dēļ, un ietver sevī pakalpojumus personas

²⁴Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 1.pants. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=68488>

²⁵Ministru kabineta 2017.gada 13.jūnija noteikumu Nr.338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 5.punkts paredz, ka, lai nodrošinātu sociālos pakalpojumus, sociālo pakalpojumu sniedzējs: 1) veic sākotnējo klienta sociālās situācijas novērtēšanu, ja tas atbilst sniegtā sociālā pakalpojuma veidam; 2) nosaka klienta sociālās problēmas, kuras tiks risinātas, izmantojot sociālo pakalpojumu; 3) plāno un dokumentē sociālā pakalpojuma sniegšanas procesu vai atsevišķu sociālo pakalpojumu; 4) izstrādā individuālo sociālās rehabilitācijas vai sociālās aprūpes plānu, kurā ietver:risināmās problēmas definējumu;sociālās rehabilitācijas vai sociālās aprūpes ilgtermiņa un īstermiņa mērķus;sociālās rehabilitācijas vai sociālās aprūpes uzdevumus, veicamos pasākumus, termiņu, sagaidāmo rezultātu un atbildīgo personu; 5) vienojas ar klientu par veicamajiem pasākumiem sociālās problēmas risināšanai vai mazināšanai un nodrošina plānotā sociālā pakalpojuma apjoma izpildi, atspoguļojot sociālā pakalpojuma sniegšanas procesu (piemēram, apmeklējumu un darbību reģistrācija, sarunu protokoli, informācija par veicamajiem uzdevumiem un darbībām); 6) ne retāk kā reizi 12 mēnešos un pēc attiecīgā sociālā pakalpojuma sniegšanas beigām novērtē klienta sociālās situācijas izmaiņas un sasniegtos rezultātus. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniedzjiem>

dzīvesvietā un ilgstošas sociālās aprūpes institūcijās²⁶. Līdz ar to, ņemot vērā institūcijas klientu individuālās vajadzības, kā arī pieejamos resursus, institūcijas administrācijas uzdevums ir pieņemt lēmumus par veicamajām darbībām, lai sasniegtu sociālās aprūpes pakalpojumu sniegšanas mērķi, t.i., nodrošinātu dzīves kvalitātes nepazemināšanos personai, kura vecuma vai funkcionālo traucējumu dēļ to nevar nodrošināt pati saviem spēkiem.

Tādējādi secināms, ka SAC “Tērvete” klientu individuālajos sociālās aprūpes/rehabilitācijas plānos problēmas, mērķi un uzdevumi nav noteikti atbilstoši klienta individuālajā funkcionālo spēju novērtējumā identificētajām problēmām.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, tiesībsargs aicina SAC “Tērvete” administrācijai nodrošināt normatīvajos aktos noteikto prasību izpildi, papildinot un pilnveidojot individuālo sociālās aprūpes/sociālās rehabilitācijas plānu dokumentēšanu, klientu kartēs un darbu uzskaites dokumentācijā korekti atspoguļojot informāciju par sociālās aprūpes/sociālās rehabilitācijas plānā noteikto aktivitāšu izpildi. Savukārt, atbildīgajiem darbiniekiem, atbilstoši to profesionālajai kompetencei, sniegt pārskatāmu informāciju par veikto individuālo darbu ar klientu.

4. Tiesībsarga secinājumi un rekomendācijas

Atbilstoši Tiesībsarga likuma 15.panta otrajā daļā noteiktajam, tiesībsargam ir tiesības sniegt Latvijas Republikas Saeimai, tās komisijām, Valsts prezidentam, Ministru kabinetam, valsts pārvaldes iestādēm un starptautiskajām organizācijām ziņojumus par atsevišķiem jautājumiem. Ņemot vērā minēto, turpmāk tiek sniegtas rekomendācijas cilvēktiesību īstenošanai SAC „Tērvete”, norādot konkrētus jautājumus, kuriem nepieciešams pievērst īpašu uzmanību gan SAC „Tērvete” administrācijai, gan tās darbu kontrolējošām un uzraugošām institūcijām (Latvijas Republikas Labklājības ministrijai un Tērvetes novada domei):

Attiecībā uz vispārējiem sadzīves apstākļiem institūcijā:

1. Izvērtēt jautājumu par sociālās aprūpes padomes atjaunošanu institūcijā (skat. [1.5] sadaļu).
2. Rast iespēju nodrošināt klientiem istabās maksimālu komforta līmeni (skat. [1.6] sadaļu).
3. Nodrošināt Ministru kabineta 2012.gada 13.marta noteikumu Nr.172 “Noteikumi par uztura normām izglītības iestāžu izglītojamiem, sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūciju klientiem un ārstniecības iestāžu pacientiem” 3.pielikumā 6.punktā, kā arī Veselības ministrijas 2007.gada 8.augusta rīkojumā Nr.127 “Veselīga uztura ieteikumi cilvēkiem, kas vecāki par 60 gadiem” minēto normu ievērošanu, attiecībā uz veselīga uztura nodrošināšanu institūcijas klientiem (skat. [1.8] sadaļu).
4. Izvērtēt institūcijā esošo darbinieku skaitu un kompetenču sadalījumu, kas būtu atbilstošs esošo klientu skaitam un viņu objektīvajām vajadzībām nepieciešamo sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšanai ilgtermiņā (skat. [1.11] sadaļu).

²⁶Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 1.pants. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=68488>

Attiecībā uz privātās dzīves neaizskaramību:

1. Pilnveidot iekšējo noteikumu "SAC "Tērvete" darba kārtības noteikumi", "SAC "Tērvete" darbinieku rīcība klienta patvaļīgas prombūtnes konstatēšanas gadījumā un ārkārtas situācijās" un "SAC "Tērvete" kārtība, kādā klientiem tiek nodrošināta sociālā un medicīniskā aprūpe pamatpakalpojuma un pilna pakalpojuma ietvaros" juridisku noformēšanu atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām vispārējām prasībām attiecībā uz šāda rakstura dokumentu juridisku noformēšanu (skat. [2.1] sadaļu).
2. Turpināt sniegt institūcijas klientiem nepieciešamo atbalstu, lai klienti (ar funkcionālajiem un garīga rakstura traucējumiem) individualizētu savas istabas un iekārtotu tās mājīgi, maksimāli tuvinot ģimeniskai videi (skat. [2.2] sadaļu).
3. Nodrošināt normatīvajos aktos noteiktās prasības attiecībā uz institūcijas klientu dzimumam, augumam, gadalaikam un individuālajām vajadzībām piemērotu apģērbu un apaviem individuālai lietošanai, regulāri izsniedzot klientiem jaunu un tīru apģērbu un atbilstošus apavus (skat. [2.3.1] sadaļu).
4. Rast iespēju veikt nepieciešamos remontdarbus institūcijas veļas mazgātavas telpās (skat. [2.4] sadaļu).

Attiecībā uz sociālo aprūpi un sociālo rehabilitāciju:

1. Nodrošināt nepieciešamos apstākļus, lai klienti varētu saturīgi pavadīt laiku (skat. [3.2] sadaļu).
2. Nodrošināt regulāras pastaigas svaigā gaisā, motivējot klientu dalību plānotajās aktivitātēs (skat. [3.3] sadaļu).
3. Atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajam, nodrošināt korektu individuālās sociālās aprūpes/rehabilitācijas plānu dokumentēšanu, atbilstoši klientu individuālajā funkcionālo spēju novērtējumā identificētajām problēmām (skat. [3.4] sadaļu).

Aicinu iepazīties ar sniegtajām rekomendācijām, kā arī veikt nepieciešamās darbības cilvēktiesību ievērošanas nodrošināšanai SAC "Tērvete", informējot tiesībsargu par rekomendāciju izpildi un par plānotajām aktivitātēm to izpildei (t.sk. norādot konkrētu laika periodu, kurā plānots izpildīt sniegtās rekomendācijas un realizēt ieplānotās aktivitātes rekomendāciju izpildei) līdz 2019.gada 21.janvārim.

Pateicos par vizītes laikā sniegto informāciju un sadarbību ar Tiesībsarga biroja darbiniekiem.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons